

Piše: Božo Benić

"GOSPODA GLEMBAJEVI" - PRVI PREMIJERNI
 NASLOV 68. DUBROVAČKIH LJETNIH IGRARA

Prepoznatljiv scenski rukopis

Dubrovačke ljetne igre u krležijanskom smislu obilježila su dva velika djela - "Aretej" (pr. 20.8.1972.) i "Kristofor Kolumbo" (pr. 17.8.1973.), oba u režiji dugogodišnjeg ravnatelja festivalskoga dramskog programa Georgija Para. Riječ je o predstavama koje su se na repertoaru zadržale još dugo godina nakon premijere, a do danas se ubrajaju među ponajbolje festivalske dramske produkcije - nikako samo zbog činjenice što je tih sedam-

desetih godina bila riječ o uprizorenjima jake suvremene literature jednoga od najistaknutijih hrvatskih književnika i zasigurno najvećega domaćega kulturnog fenomena 20. stoljeća, već ponajprije zbog pamtljive režije koja se dotad neviđeno sljubila s bogatim i slojevitim kontekstualnim datostima, rezultirajući amblematskim uratcima ambijentalnog teatra Igara. To je svakako jedan od razloga zbog kojega su "Gospoda Glembajevi", prvi premijerni naslov na 68. Dubrovačkim ljetnim igrama, uprizoren u dramaturškoj prilagodbi i režiji uglednoga hrvatskoga kazališnog pedagoga Zlatka Svibena, predstava iščekivana s nezapamćenim nestrpljenjem.

Osim toga, u vremenu kada glasovitu dubrovačku glazbeno-scensku ambijentalnost zatiru metastazirajući udari megalomanske konzumerističke eksploatacije Grada, Umjetnička galerija Dubrovnik je po prvi put u svojoj povijesti postala festivalskom kazališnom scenom. Izgrađena pred početak Drugoga svjetskog rata, a stilskim izričajem prepoznatljivo određena reinterpretiranim graditeljskim značajkama dubrovačkog područja, palača Banac antologijsko je arhitektonsko djelo čija je prostorna i oblikovna kvaliteta ostavila neizbrisiv trag u razvoju dubrovačke (i hrvatske) arhitekture. Stoga je gotovo pa nevjerojatno da je desetljećima iščekivala na umjetnika koji bi zahvatio iz spektra njenih poviješću i simbolikom protkanih prostora, te ih naposljetku transponirao u djelo koje će posvjedočiti kako tragovi dubrovačke ambijentalnosti ne samo da nisu nestali, već nam se i danas otvoreno nude, samo što ih vrlo često nismo kadri prepoznati.

Sve to pa i ponešto više otkrio je Zlatko Sviben, koji je svojim prepoznatljivim scenskim rukopisom upotrijebio ambijentalne potencijale Umjetničke galerije kako bi publici ponudio novo i drugačije čitanje kulturnog Krležina štiva, što je pak imalo svojih boljih, ali mnogo više slabijih i manjkavih trenutaka.

Miroslav Krleža sazrijevao je u intelektualnoj klimi naturalizma i secesije, ali i socijalističke analize društvene krize, na temelju čega i nastaju "Gospoda Glembajevi", majstorski artikulirana govorna proza prebogata aluzijama na filozofiju, znanost, slikarstvo, medicinu i glazbu, štivo u opisima duboko eksplicitno i dekorativno, a u isto vrijeme strogo dramatski funkcionalno.

Višestrukoj dramskoj kompleksnosti pritom uvelike doprinose neprestane konfrontacije stavova i dugačke replike, ali i ispreplitanje raznovrsnih motiva kao što su društvena nepravda, prijevara i novčane malverzacije, neodgovornost i raskalašenost, te hipertrofirana osjetilnost i otuđenost, što u konačnici postaje neiscrpna riznica dramaturških, redateljskih i glumačkih mogućnosti. Bez obzira na to, Sviben je najpoznatiju Krležinu dramu izveo u integralnoj verziji, dodatno je proširivši fragmentima proznih tekstova iz ciklusa o Glembajevima, a povorkom mrtvih duša naglasivši temu Krležine opsjednutosti i fascinacije smrću. Naposljetku je predstavi pridodao i nebrojene pjevačkoplesne dionice, koje tek mjestimično doprinose dinamici, a mnogo češće naprasno prekidaju dramatične scenske trenutke i vrhunce dramskih sukoba, te kreiraju začudnu i pomalo bizarnu atmosferu.

Predstava inače započinje oko pogrebne kočije u atriju Umjetničke galerije, gdje se mrtve duše starog Nacija Glembaya i barunice Castelli susreću s drugim protagonistima, nakon čega kreće duga i spora šetnja kroz zgradu, a tijekom koje publika nalijeće i na duše ostalih mrtvih Glembajeva, istodobno motreći svakojake uvertime prizore.

Tek nekih pola sata kasnije izlazi se na prostranu terasu, gdje je u domišljatoj scenografiji Lea Vukića sa slomljenim okvirom, ali s kadikad suvišnim video projekcijama, pred dugačkom kolonadom elegantnih kamenih stupova uprizoren nakičeni patricijski salon sa zidovima pretrpanim portretima znamenitih i bogatih bankara iz slavne obitelji Glembay.

Tu napokon može započeti dobro poznata dramska radnja, koju je upotpunila glazba Zlatka Tanodija, svjetlo Iva Nižića i kostimografija Bjanke Adžić Ursulov. Međutim, opći je dojam kako je Sviben ovoga puta - posebice prisjetimo li se njegova zapaženoga gostovanja 2013. s hit predstavom "Unterstadt", a kada se festivalska publika prošetala od Stuline ulice iza dubrovačke katedrale, pa preko Boškovićeve poljane i Strossmayerove ulice dospjela do parka Umjetničke škole - u svoje novo kazališno iščitavanje

preambiciozno umetnuo koječega onog što se pokazalo suvišnim. Ponajprije se to odnosi na još jedno prošetavanje, koje usprkos jasnoj simboličkoj sponi (galerija umjetnina - galerija mrtvih duša) ne samo da značajno prolongira početak prave drame (što je gledajući cjelokupni ritam i dužinu predstave itekako bitno), već uvelike utječe na koncentraciju, i to u prvom redu zbog žamora nepristojne publike, a koji neprestano odjekuje zatvorenim galerijskim prostorom.

Da se redatelj kojim slučajem i ovdje pozabavio svjetlom, publika možda ne bi zaboravila da predstava traje, a on bi zasigurno mnogo uspješnije dočarao mističnu atmosferu susreta s mrtvim dušama.

Veliki festivalski dramski ansambl neprestano vodi tešku bitku sa svakojakim zahtjevima koje im je nametnuo redatelj. Ipak, nekoliko se imena u svom tom scenskom metežu uspjelo snaći, a među njima ponajprije karizmatični Predrag Ejodus, koji je dojmljivom interpretativnom sigurnošću, ali još i više preciznom i gotovo intuitivnom gestom i mimikom, vrlo uspješno ocrtao moć i izopačeni karakter amoralnog bankara, lopova i prevaranta Nacija Glembaya. Njegova rođaka i velikog župana u miru Fabriczija samouvjerenost i na trenutke vrlo duhovito portretira Damir Lončar, koji slično poput Ejodusa s čitavim nizom iznijansiranih gesti obogaćuje i gradi svoj lik, baš kao što to čini i Mladen Vujčić u srčanom interpretaciji njegova beskrupuloznog sina Pube, pravnog savjetnika firme Glembay Ltd. S druge strane, Mijo Jurišić psihički rastrojena i dezorijentirana Nacijeva sina Leonea, čiji odnos s ocem čini srž dramskog sukoba, igra izrazito koncentrirano i hrabro, ali na trenutke mehanički i suviše opterećeno kompleksnom Krležinom erudicijom, pri čemu nerijetko griješi, karikira i pretjeruje.

To je posebno vidljivo u ključnim prizorima glumačke suigre u koje se često i uglavnom nepotrebno miješao čak i Sviben, prekidajući dramatične momente grotesknim songovima koji ilustriraju bujicu misli, vizija i sjećanja glavnog protagonista, što je uvelike usporilo i nerijetko nepotrebno kvarilo dramsku radnju, iznova i iznova odvlačeći pozornost s onog bitnog. Zbog svega toga je na kraju čitav niz dramskih momenata prošao gotovo neprimjetno.

Sve te songove inače uigrano izvodi kor sastavljen od mladih glumaca, pri čemu je potrebno posebno istaknuti kako je za njihovu vrsnu koreografiju zaslužan suradnik za scenski pokret Staša Zurovac. Anja Sovagović Despot utjelovila je drugu Naciju suprugicu barunicu Castelli, no njezina interpretacija *femme fatale* ne samo da je ostala bez traga erotičnosti, već se iznenadujuće rasplinula u prenaplašenoj artikulaciji, neprestanom afektiranju i nepotrebnim gestama.

U ostalim ulogama tu su još i Bojana Gregorić Vejzović kao sestra Angelika, Vladimir Posavec Tušek koji je kao dr. Altmann posebno upečatljiv u polemici o ljudskom tijelu i smrti s baruničinim ispovjednikom Silberbrandtom, a kojeg suviše plošno igra Amar Bukvić.

Kolosalna Krležina drama ovakvim je Svibenovim iščitavanjem upotpunjenim i simboličkim i stvarnim razlijevanjem dramskih portreta po prostorijama Umjetničke galerije značajno odskočila od ustaljenih scenskih interpretacija "Gospode Glembajevih", bitno pojednostavljujući njihovu dramsku kompleksnost i kazališnu slojevitost.

Premda je to legitiman scenski poduhvat, ovakav kakav je predstavljen na 68. Dubrovačkim ljetnim igrama ne samo da ne funkcionira, nego štoviše, na trenutke izrazito iritira. No, to su već detalji na koje Sviben u budućnosti može (i mora) utjecati - za početak određene dijelove kratači, a predstavu u cjelini dobro komprimirajući. Upravo će to inače zanimljivoj redateljsko-dramaturškoj koncepciji neosporno pojačati dramsku napetost i vratiti težinu, a zbog čijeg kroničnog nedostatka festivalska publika tijekom pauze više ne bi iz večeri u večer masovno napuštala gledalište.

Isto bi to svakako pripomoglo da predstava dostojno nastavi živjeti i idućih festivalskih ljeta, uzdignuta se čela prisjećajući slavni preteča s početka ovoga teksta, a čijim se nezapamćenim uspjesima, čak ni uz priželjkivane redateljske škare, ipak neće uspjeti približiti.